

Μητροπολιτικές Περιοχές Βασικές έννοιες και ορισμοί

Διδάσκουσα :

Κρίστη Πετροπούλου

1. Από την πόλη στη μητρόπολη : βασικές έννοιες.

- ▶ Πόλη
- ▶ Πολεοδομικό συγκρότημα
- ▶ Μητρόπολη
- ▶ Μητροπολιτική Περιοχή

Πόλη

Χωρική αναφορά ενός «πολιτικού οργανισμού» - Δήμος

Χρειάζεται να υπάρχει κέντρο που μπορεί να ενώνει, να κυριαρχεί και να οργανώνει την περιφέρεια.

Να έχει χαρακτηριστικές λειτουργίες

Μία αστική περιοχή κατοικίας που δεν διαθέτει τα παραπάνω δεν μπορεί να ονομάζεται πόλη.

Πολεοδομικό συγκρότημα

- ▶ Συνεχής ή σχεδόν συνεχής αστική συγκέντρωση.
- ▶ Περιλαμβάνει πολλούς Δήμους
- ▶ Εμφανίστηκε μετά την βιομηχανική επανάσταση

Μητρόπολη

- ▶ Αρχαία Ελληνικά : Μητέρα των αποικιών της πόλης
- ▶ Αρχές 20ου αιώνα, «οι πιο δυναμικές και πιο σημαντικές από τις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις».

Μητροπολιτική Περιοχή

- ▶ Λειτουργικός ορισμός
- ▶ Γαλλία δεκαετίες 60-70 - περιφερειακές μητροπόλεις
- ▶ ΗΠΑ δεκαετία 40-η περιοχή που ορίζεται από αστικές δραστηριότητες γύρω από μία ή πολλές πόλεις (περιλαμβάνει πολλές αστικές και περιαστικές περιοχές)
- ▶ Συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό πληθυσμού άνω των 100.000 κατοίκων
- ▶ Έχει εκτεταμένη ενδοχώρα από την οποία αντλεί πόρους,
- ▶ Έχει συγκεντρωμένο πλούτο, δραστηριότητες στρατηγικής σημασίας, και διεθνή ακτινοβολία (λόγω πανεπιστημίων, παραδοσιακών ιστορικών κέντρων, προσέλκυσης μεγάλων γεγονότων κλπ).
- ▶ Είναι έδρα μεγάλων επιχειρήσεων και διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές προσέλκυσης τους τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο (δίκτυα, αεροδρόμια κλπ).
- ▶ Χαλαρές πυκνότητες αλλά συμπαγείς λειτουργίες - ρόλος των τραίνων ταχείας κυκλοφορίας και εξαφάνιση ενδιάμεσων κέντρων.

Περιαστικός χώρος

- ▶ Ο περιαστικός χώρος αποτελεί το πρώτο από άποψη χρόνου και έντασης πεδίο εκτόνωσης των αστικών πιέσεων, έναν χώρο «αναμονής» αστικοποίησης.
- ▶ Ο όρος «περιαστικός» χρησιμοποιείται συχνά στη χωροταξία και η ερμηνεία του ποικίλει κατά περίπτωση. Η προέλευσή του φαίνεται ότι ανάγεται στην επικράτηση του όρου «περιαστικοποίηση» (απόδοση του *periurbanisation* από το *Dezert et al. 1991*) που περιγράφει την εξάπλωση των πόλεων στη γειτονική ευρύτερη τους περιοχή και τη δημιουργία νέων καταστάσεων και σχέσεων στον ευρύτερο της πόλης χώρο. Είναι διαφορετικός στις αγγλοσαξονικές από τις μεσόγειες πόλεις που χαρακτηρίζονται από τη δεκαετία 80 από την λεγόμενη διάχυτη αστικοποίηση.

- ▶ Πηγές : Αγγελίδης Μ. 2000, σσ.111-119, Moriconi-Ebrard F., 2000, Beaujeu-Garnier J., 1995, Petropoulou C.,2003, Πετροπούλου και Παγκας 2006.

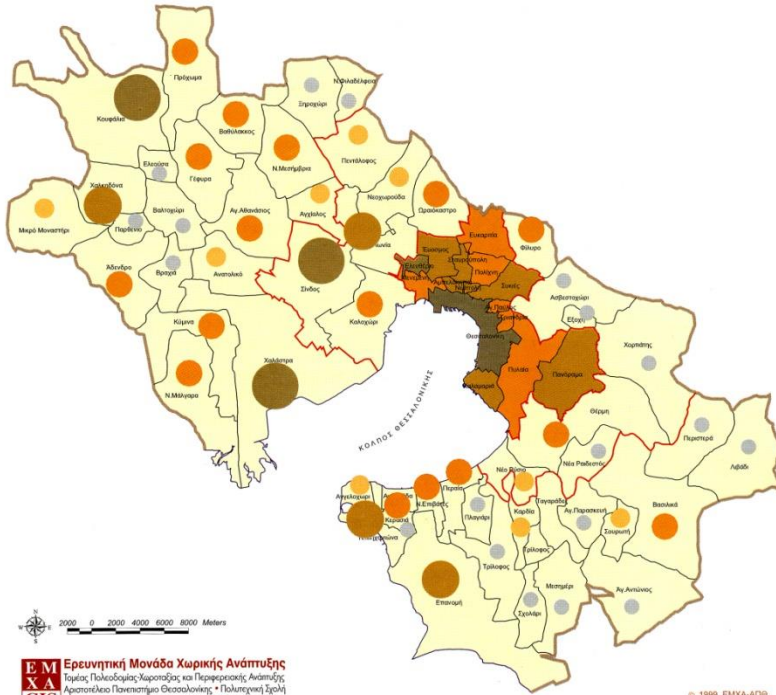
Από την Αστικοποίηση στην Μητροπολεοποίηση

- ▶ Διαδικασία συγκέντρωσης μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού, καθώς και πολλών λειτουργιών, δραστηριοτήτων και πλούτου σε μητροπολιτικές περιοχές και όχι απλώς σε πόλεις ή γενικά σε αστικές περιοχές

Παράδειγμα : Θεσσαλονίκη

Χάρτης 5

Οικιστικά Κέντρα Ευρύτερης Περιοχής Θεσσαλονίκης

0 2000 4000 6000 8000 Meters

ΕΜΧΑ Ερευνητική Μονάδα Χωρικής Ανάπτυξης
 Τμήμα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
 Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης * Πολυτεχνική Σχολή
 τηλ: 031 995591, fax: 031 995592, http://estia.arch.auth.gr

© 1999, ΕΜΧΑ-ΑΠΘ

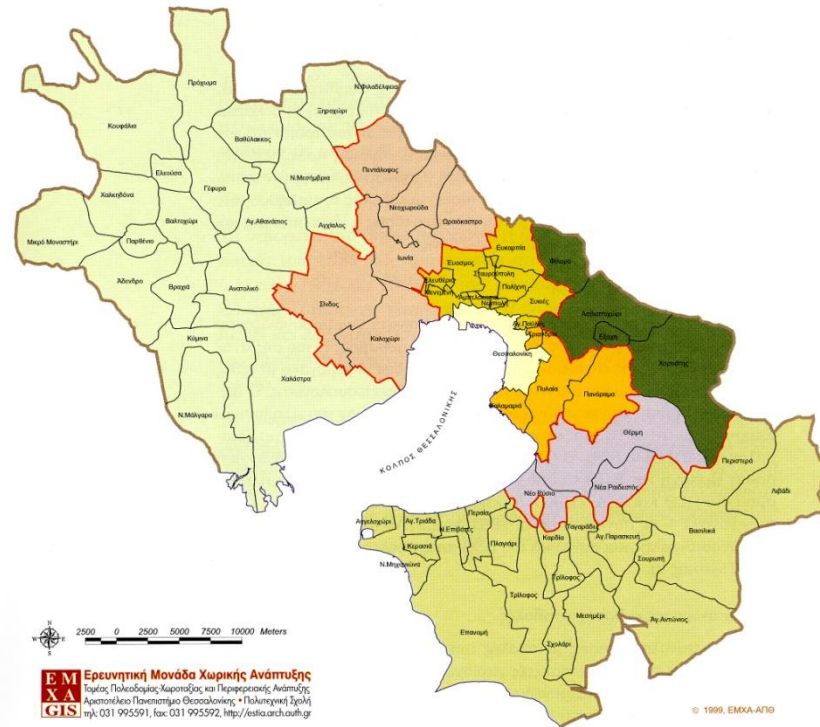
Βαθμίδες Οικιστικών Κέντρων *

- 1ης βαθμίδας
- 3ης βαθμίδας
- 4ης βαθμίδας
- 5ης βαθμίδας
- 6ης βαθμίδας
- 7ης βαθμίδας

- Όριο Επιτροπής Ρυθμιστικού Σχεδίου
- Όρια περιοχών
- Όρια Δήμων και Κοινοτήτων

Χάρτης 3

Περιοχές Ρυθμιστικού Σχεδίου της Ευρύτερης Περιοχής Θεσσαλονίκης

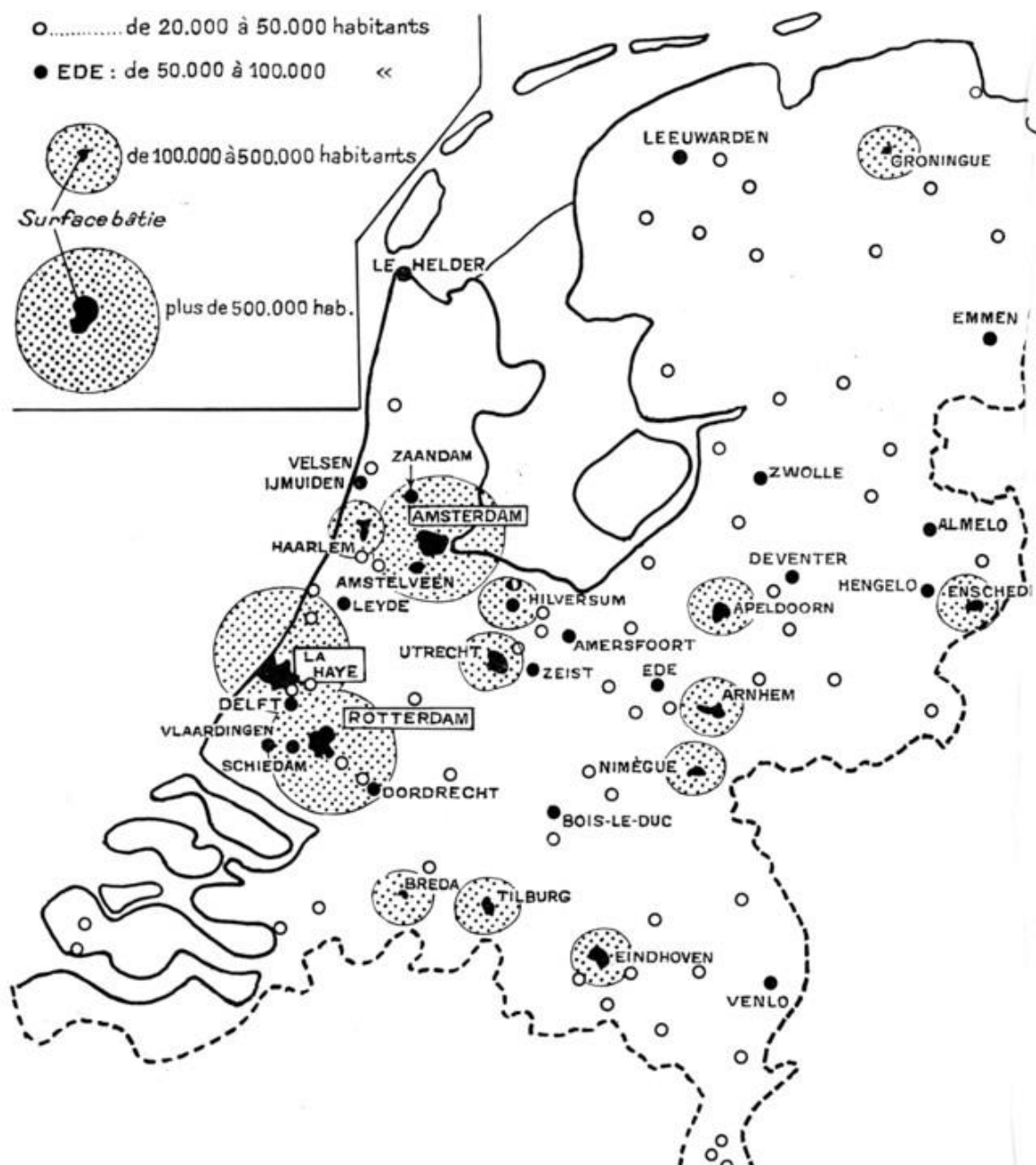
0 2500 5000 7500 10000 Meters

ΕΜΧΑ Ερευνητική Μονάδα Χωρικής Ανάπτυξης
 Τμήμα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
 Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης * Πολυτεχνική Σχολή
 τηλ: 031 995591, fax: 031 995592, http://estia.arch.auth.gr

© 1999, ΕΜΧΑ-ΑΠΘ

- Δήμος Θεσσαλονίκης
- Δυτικές Συνοικίες ΠΣΘ
- Ανατολικές Συνοικίες ΠΣΘ
- Βόρεια Περιαστική Ζώνη
- Δυτική Περιαστική Ζώνη
- Ανατολική Περιαστική Ζώνη
- Δυτική Λοιπή ΕΠΘ
- Ανατολική Λοιπή ΕΠΘ
- Όριο Επιτροπής Ρυθμιστικού Σχεδίου
- Όρια περιοχών
- Όρια Δήμων και Κοινοτήτων

Fonds cartographiques : Francièmes © Tous droits réservés

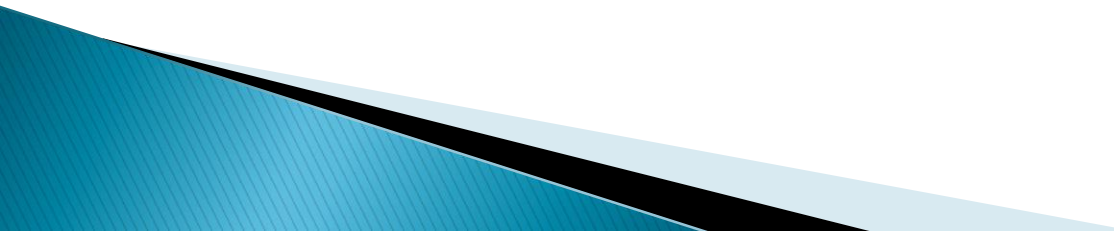
Source des données : DATAR

<http://www.grand-dijon.fr/regards-sur/territoire/le-reseau-metropolitain-rhin-rhone-10579.jsp>

ΗΠΑ - Μητροπολιτικές περιοχές

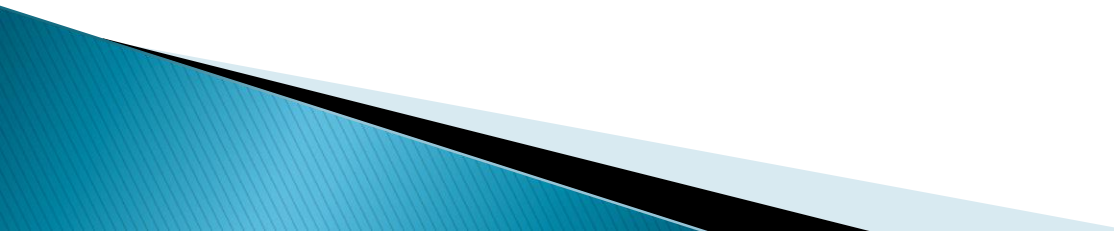
ΑΛΛΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

- ▶ Αστικό Σύστημα
 - ▶ Μεγάπολη
 - ▶ Παγκόσμια Πόλη
 - ▶ Μετάπολη
-

Αστικό Σύστημα

- ▶ *(χαρακτηριστικός συγγραφέας B.Berry)*
- ▶ Η πόλη είναι ένα σύστημα μέσα σε ένα σύστημα
- ▶ Αρχές δεκαετίας 80 ΗΠΑ
- ▶ Αστικό κοινωνικό και οικολογικό σύστημα. Βλέπε διάλεξη πρώτου έτους «Πόλη και περιβάλλον»

Μεγάπολη

- ▶ Προέρχεται από την αρχαία ομώνυμη τοποθεσία
 - ▶ Είναι σύγχρονη έννοια που δηλώνει την πολύ-κεντρικότητα, περιλαμβάνει πολλές πόλεις
 - ▶ *Claval et Sanguin, 1997*
-

Παγκόσμια Πόλη

- ▶ Μητρόπολη παγκόσμιας εμβέλειας
- ▶ (χαρακτηριστικός συγγραφέας *P. Hall* – εξελικτική θεωρία: – αντίστροφη αστικοποίηση)
- ▶ HALL P., *The world cities*. London University Press, 1983

Μετάπολη

- ▶ Το σύνολο της έκτασης στην οποία οι κάτοικοι οι οικονομικές δραστηριότητες και οι περιοχές (ή τμήματα αυτών), είναι ενσωματωμένες στην καθημερινή λειτουργία μιας μητρόπολης. Οι περιοχές είναι δομικά ετερογενείς και όχι απαραίτητα συνεχόμενες.
- ▶ *(χαρακτηριστικός συγγραφέας F. Ascher)*

Από την μοντέρνα στην μεταμοντέρνα πόλη

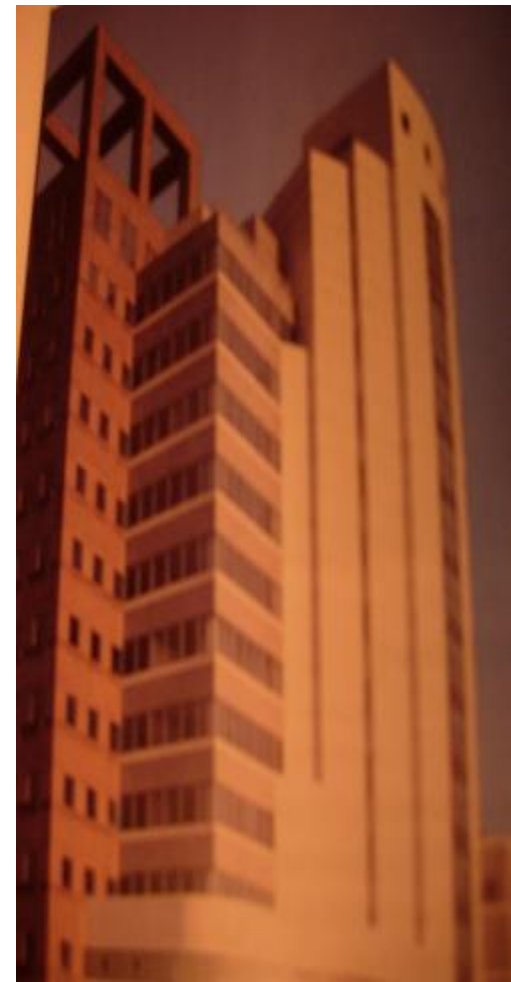
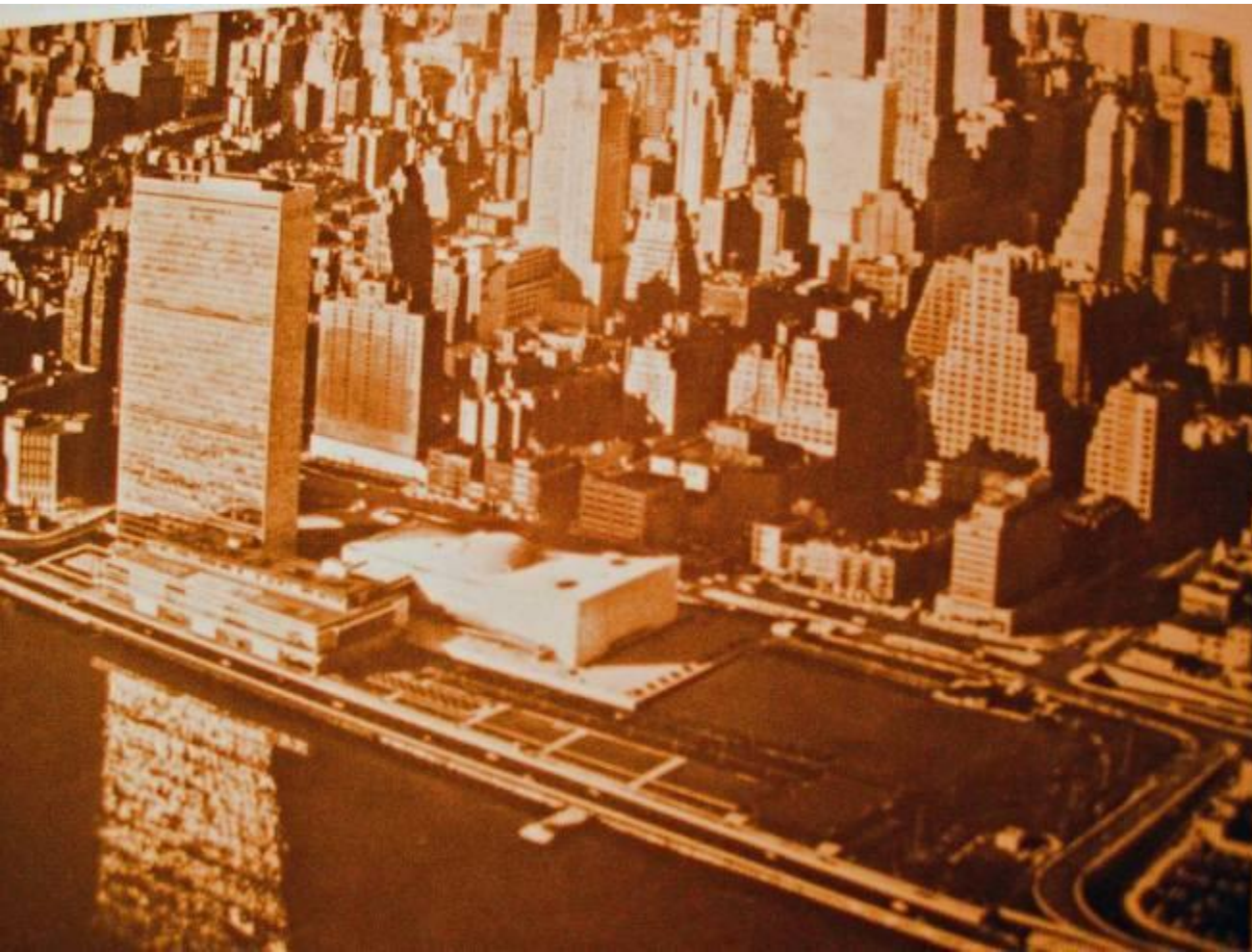
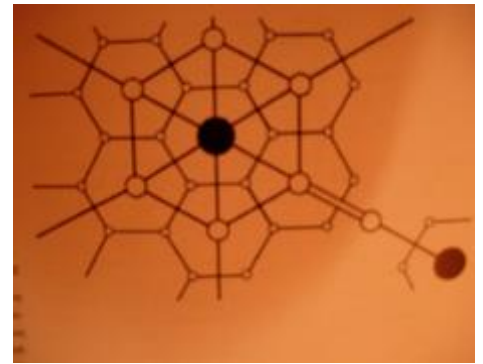
Η μοντέρνα – μετα-μοντέρνα πόλη, μια περίληψη χαρακτηριστικών

Αστική δομή	
Μοντέρνα Ζώνες ομοιογενών λειτουργιών Κυρίαρχο εμπορικό κέντρο Σταθερή μείωση στις αξίες γης σε περιοχές εκτός κέντρου	Μετα-μοντέρνα Χαοτική πολυκεντρική δομή Πολύ εντυπωσιακά κέντρα Μεγάλοι «ωκεανοί» φτώχειας Διάδρομοι υψηλής τεχνολογίας Μετα-προαστιακές αναπτύξεις
Αρχιτεκτονική, τοπίο	
Μοντέρνα Λειτουργική αρχιτεκτονική Μαζική παραγωγή τεχντροπίας	Μετα-μοντέρνα Εκλεκτικό «κολάζ» τεχνοτροπιών Εντυπωσιακή «Ανάλαφρη» Ειρωνική Χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς Παρασκευασμένη για ειδικές αγορές
Αστική κυβέρνηση	
Μοντέρνα Διευθυντική – ανακατανομή πόρων για κοινωνικούς λόγους Δημόσια παροχή βασικών υπηρεσιών	Μετα-μοντέρνα Επιχειρηματική – χρήση των πόρων για την προσέλκυση μετακινούμενων διε- θνούς κεφαλαίου και επενδύσεων Συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα Παροχή υπηρεσιών μέσω της αγοράς
Οικονομία	
Μοντέρνα Βιομηχανική Μαζική παραγωγή Οικονομίες κλίμακας Βασισμένη στην παραγωγή	Μετα-μοντέρνα – Βασισμένη στον τομέα των υπηρεσιών – Ευέλικτη παραγωγή με στόχο τις εξειδικευμένες αγορές – Οικονομίες πεδίου ή εμβελείας – Παγκοσμιοποιημένη – Βασισμένη στις τηλεπικοινωνίες

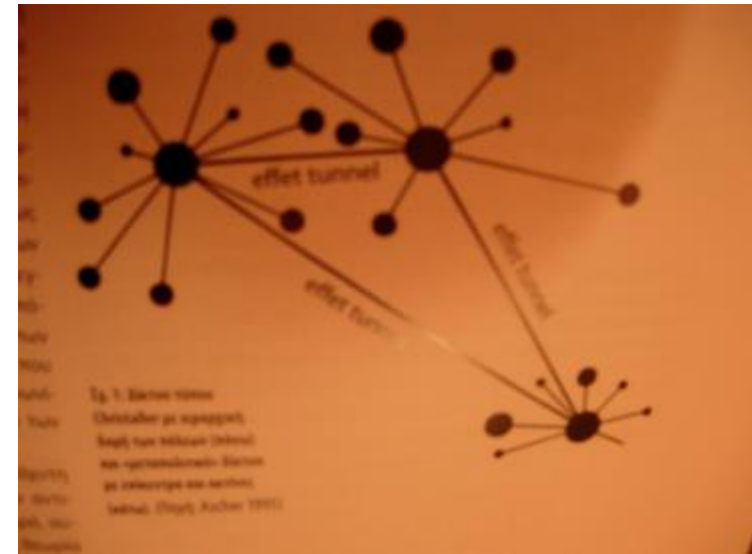
	<ul style="list-style-type: none"> – Χρηματοοικονομία – Προσανατολισμένη στην κατανά- λωση – Θέσεις εργασίας σε πρόσφατα αναπτυγμένες περιφερειακές ζώνες
Σχεδιασμός	
Μοντέρνα Πόλεις σχεδιασμένες καθολικά Χώροι σχεδιασμένοι για κοινω- νικούς σκοπούς	Μετα-μοντέρνα Χωρικά τμήματα σχεδιασμένα για αισθη- τικούς παρά για κοινωνικούς σκοπούς
Πολιτισμός/κοινωνία	
Μοντέρνα Ταξικές διακρίσεις Μεγάλος βαθμός εσωτερικής ομοιογένειας εντός των ταξικών ομάδων	Μετα-μοντέρνα Κατακερματισμένη σε μεγάλο βαθμό Διαφορές στον τρόπο ζωής Μεγάλο ποσοστό κοινωνικής πόλωσης Ομάδες που διακρίνονται από τα κατα- ναλωτικά τους πρότυπα

Πηγή: Savage M., Warde A., 2005:
Αστική κοινωνιολογία, καπιταλισμός και νεωτερικότητα

Μοντέρνες πόλεις

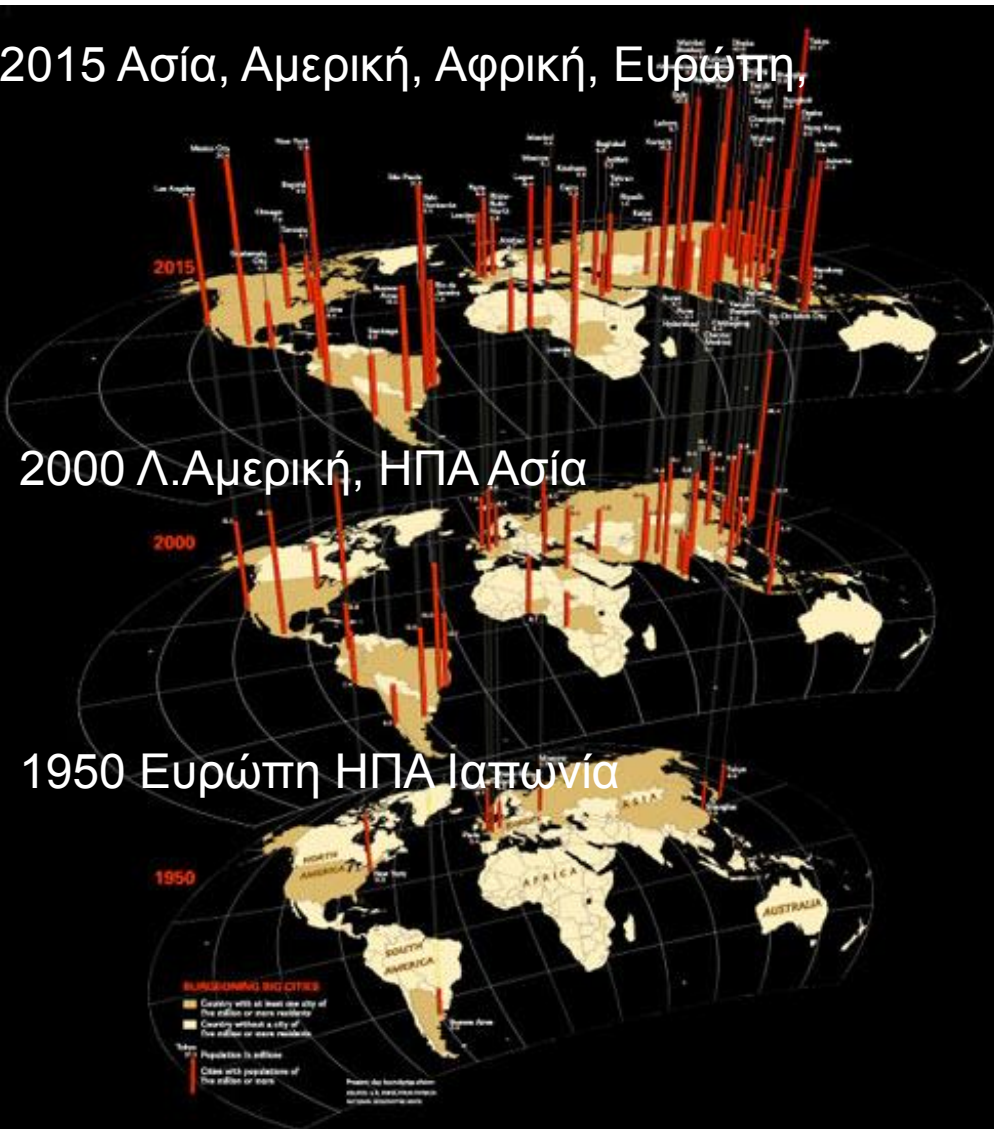

Μεταμοντέρνες πόλεις

Β' Μητροπόλεις του κόσμου :
κατατάξεις - προβλήματα
21^{ος} αιώνας

Μεγαπόλεις

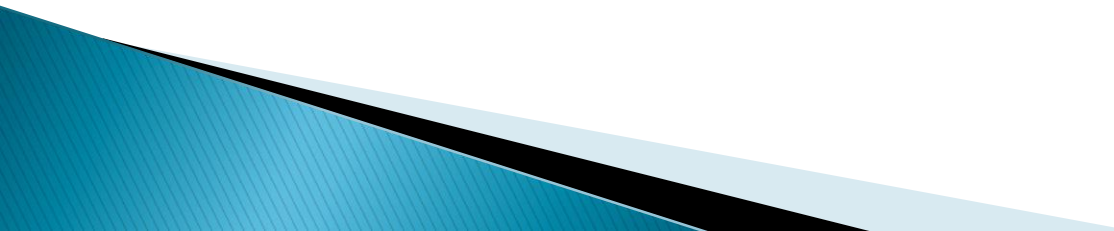

2007	2025 (προβολή)
1, Τόκυο 35676εκ	1, Τόκυο 36400
2, Μεξικό 19028εκ	2, Μουμπάι 26385εκ
3, Ν. Υόρκη 19040εκ	3, Δελχί 22498εκ
4, Σαό Πάουλο 18845	4 Ντάκα 22015εκ
5, Βομβάη 18978	5, Σαό Πάουλο 21428
6, Δελχί 15926	6, Μεξικό 21009
...	
19, Κωνστ/πολη 10061	20, Κωνστ/πολη 12102

- ▶ Σήμερα, άνω του 50% του πληθυσμού της γης συγκεντρώνεται στις πόλεις ενώ περισσότεροι από 500 εκατομμύρια κάτοικοι συγκεντρώνεται σε μητροπόλεις άνω των 5 εκατομμυρίων.
- ▶ Ένα από τα ζητήματα που έθεσε η πρόσφατη έκθεση της ΟΝΥ-ΗΑΒΙΤΑΤ 2010/2011 η γρήγορη και ανεξέλεγκτη διάχυση της πόλης στις γύρω περιοχές της έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία τεράστιων αναγκών σε υποδομές και κατανάλωση πόρων, δυσανάλογων με τις πραγματικές ανάγκες.

- ▶ Η άνιση πρόσβαση στα δίκτυα ύδρευσης, ενέργειας και επικοινωνίας ενισχύει την άνιση ανάπτυξη.
- ▶ Έτσι δημιουργούνται νέες κοινωνικοχωρικές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό των Μητροπόλεων που αγκαλιάζουν κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά ζητήματα (Harvey, 2006, Davis, 2006, Soja, 2000).

Βασικά προτερήματα σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2007)

- Συγκεντρωτικές οικονομίες και συγκεντρωμένο εξειδικευμένο και διαφοροποιημένο προσωπικό
 - Συγκέντρωση υπηρεσιών που μπορούν να δημιουργήσουν καινοτομίες (πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα)
 - Αναδημιουργία ανθρώπινου δυναμικού και υλικών πόρων
-

Βασικά προβλήματα των σύγχρονων μητροπόλεων σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2007)

- ▶ Σε πολύ μεγάλες Μητροπόλεις όπως Mexico City, Istanbul, είναι πολύ χαμηλό το κατακεφαλήν εισόδημα, ενώ στο Paris, Milan, Barcelona, Vienna ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι στην ανεργία.
- ▶ Μόνο μερικές πόλεις του ΟΟΣΑ παρουσιάζουν καλές ενδείξεις στους οικονομικούς κυρίως δείκτες που θέτει ο ίδιος: Berlin (Germany), Fukuoka (Japan), Lille (France), Naples (Italy) and Pittsburgh (United States). Λιγότερες από 38 έχουν παρουσιάσει αύξηση της παραγωγικότητας μεταξύ 1999-2002.

Βασικά προβλήματα των σύγχρονων μητροπόλεων σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2007)

- ▶ Το ζήτημα της φτώχειας και του αποκλεισμού είναι κεντρικό πρόβλημα σε όλες, ενώ σε ορισμένες όπως το Μεξικό, πάνω από 50% ζει κάτω από το όριο φτώχειας. Αυτό συμβαίνει και σε πολλές περιοχές των πιο δυναμικών μητροπόλεων (Παρίσι, Λονδίνο, Νέα Υόρκη) ή σε παραδοσιακές βιομηχανικές πόλεις όπως το Ροτερνταμ ή Λίλη και το Ντοτρουά
- ▶ Σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όλες οι μητροπόλεις σχετίζονται με την κοινωνικά μεγάλη ψαλίδα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς, τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, και τα θέματα ασφάλειας και αυξημένης εγκληματικότητας που είναι πιο σοβαρά στις πολύ μεγάλες μητροπόλεις.
- ▶ Στις κατατάξεις του ΟΟΣΑ μόνο η Αθήνα εμφανίζεται και μάλιστα με αμφιλεγόμενα χαρακτηριστικά

Προβλήματα όλων των σύγχρονων Μητροπόλεων

- ▶ Ατμοσφαιρική ρύπανση,
- ▶ Ρύπανση νερού και εδάφους
- ▶ Υψηλά επίπεδα θορύβου
- ▶ Συνωστισμός και κυκλοφοριακά προβλήματα
- ▶ Αλλαγή μικροκλίματος και κίνδυνος από τρύπα όζοντος
- ▶ Συρρίκνωση ελεύθερων χώρων και πρασίνου, ανεξέλεγκτη κατανάλωση χώρου,
- ▶ Εξαφάνιση φυσικών οικοσυστημάτων
- ▶ Πλημμύρες και φυσικές καταστροφές, Τεχνητές καταστροφές
- ▶ Συσσώρευση στερεών επικίνδυνων αποβλήτων, Εμφάνιση επικίνδυνων ακτινοβολιών
- ▶ Διατροφικά προβλήματα
- ▶ Αποσύνθεση πολεοδομικού ιστού και κοινωνικής συνοχής
- ▶ Ένταση κοινωνικών και πολιτισμικών ανισοτήτων
- ▶ Απομάκρυνση κέντρων αποφάσεων και ελάττωση συμμετοχής πολιτών

Συμβάλει και αυτός στην «παγκοσμιοποίηση» και στα διεθνή κοινωνικά και οικολογικά προβλήματα; Πως;

Γ. Χαρακτηριστικές κριτικές προσεγγίσεις των διαδικασιών μητροπολεοποίησης :
από το 1980 έως σήμερα

H. Lefebvre

- ▶ Η κοινωνική και οικονομική παραγωγή του χώρου
- ▶ Το δικαίωμα στην πόλη

S. Sassen

- ▶ Η παγκοσμιοποιημένη πόλη (The Global City)
Προέρχεται από την έννοια της παγκοσμιοποίησης (σχετικά με κοινωνικοοικονομικές διαδικασίες και αρνητικές επιπτώσεις) Έμφαση στις έντονες κοινωνικο-χωρικές αντιθέσεις.

M. Castells

- ▶ Πόλη και κοινωνικά αστικά κινήματα
- ▶ Η πληροφοριακή πόλη - Πόλη διάχυτη λόγω πληροφορίας, νέες κοινωνικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με πρόσβαση στην πληροφορία - ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος των δρώντων

D. Harvey :

- ▶ -η επένδυση στην αστική μορφή προσφέρει προσωρινές λύσεις στις κρίσεις του καπιταλισμού. Παράδειγμα με αυτοκινητοδρόμο
- ▶ - ιδιαίτερα σημαντικός είναι ρόλος κοινωνικής και πολιτικής πάλης για τη διαμόρφωση αστικών διαδικασιών (βλέπε και Castels)

D. Massey

- ▶ Σχέση τοπικών πολιτιστικών οικονομικών και πολιτικών διαδικασιών με παγκόσμιες διαδικασίες.

E. Soja : Πολιτιστική στροφή : Τοπία κυρίαρχης ιδεολογίας (Λος Άντζελες)

Έλληνες συγγραφείς κριτικής προσέγγισης από διαφορετικές σκοπιές : Λεοντίδου, Κουρλιούρος, Χασιτάογλου, Σαρηγιάννης, Χατζημιχάλης, Βαίου, κ.α.

Harvey

- ▶ Από το 1970, όλο και περισσότερο χρήμα πήγαινε σε περιουσιακά στοιχεία κι όταν η καπιταλιστική τάξη αρχίζει να αγοράζει περιουσιακά στοιχεία, η αξία τους φυσικά αυξάνεται. ... **Κι αυτό είναι κάτι που δεν κάνει μια καλύτερη πόλη, αλλά μια ακριβότερη πόλη.**
- ▶ Επιπλέον, ... πρέπει να πετούνε τους φτωχούς έξω από τις περιοχές που ζουν. Πρέπει να μας στερήσουν του δικαιώματός μας στην πόλη. Δάνεια - κατοικία - κρίση
- ▶ **αν η παρούσα κρίση είναι βασικά μια κρίση της αστικοποίησης, τότε η λύση θα έχει να κάνει με μια αστικοποίηση ενός διαφορετικού τύπου**
- ▶ **η πάλη για το δικαίωμα στην πόλη αποκτά έτσι μια κρίσιμη σημασία, γιατί μ' αυτήν έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε κάτι διαφορετικό...**

Harvey: Social Forum Belem, 2009

ΑΛΛΑ ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΥΤΟ
ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΠΡΩΤΑ ΝΑ
ΚΤΑΝΟΗΣΟΥΜΕ ΤΙΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ,
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ...

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ

FORUM HABITAT